

## DOKTORANTŪROS STUDIJŲ DALYKO SANDAS (2010)

| Dalyko pavadinimas                          | Mokslo kryptis (šaka) kodas                                                                                                                                      | Fakultetas             | Katedra                        |
|---------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------|--------------------------------|
| Medicinos istorija<br>5 kreditai (150 val.) | Medicina (B 06),<br>Visuomenės sveikata (B 09),<br>Biomedicinos mokslų<br>istorija ir filosofija, teorinė<br>biologija, bendrieji<br>evoliucijos aspektai (B100) | Medicinos              | Sveikatos mokslų<br>institutas |
| Studijų būdas                               | Kreditų (valandų) skaičius                                                                                                                                       | Studijų būdas          | Kreditų (valandų)<br>skaičius  |
| Paskaitos                                   | 0                                                                                                                                                                | Seminarai              |                                |
| Konsultacijos                               | 1 (30 val.)                                                                                                                                                      | Individualus<br>darbas | 4 (120 val.)                   |

### Dalyko anotacija:

#### Dalyko tikslas:

1. Supažindinti studentus su švietimo epochos idėjomis, akcentuoti ilgalaikį šių idėjų indėlį į Europos medicinos mokslo raidą;
2. Pabrėžti medicinos mokslo vystymosi dėsningumus nuo XVIII a. iki šių dienų.

#### Tematika.

Švietimo epocha-pasaulinių pažiūrų, racionalizmo, stebėjimo, empyrizmo pergalė prieš religinių doktrinų, dogmatizmo ir scholastikos dominavimą ne tik kultūros, bet ir mokslo, įskaitant ir mediciną, sferoje. XVIII antroji pusė-lūžio medicinoje laikmetis, parengtas gimstančiomis moderniomis ir praktinės medicinos vertybėmis, ypač klinikinės medicinos patirtimi. Naujos tendencijos visuomenės medicinoje. Medicinos doktrinos: D. Braunus, S. Hanemanas, P. Brusse, P.A. Mesmeras, F. Galis, F. Šelingas – gamtos filosofija (natūrfilosofija) ir medicina. Gamtos mokslų ir medicinos pažanga: K. Biša, J. M. Korvisaras, R. Laenekas, A. Komte pozityvizmas. Klinikinių disciplinų išsiskyrimas XIX amžiuje. Patologinės anatomijos, morfologijos, fiziologijos, mikrobiologijos, pasiekimai, klinikinės medicinos vystymasis: P. Luisas, K. Rokitanskis, J. Dirts, F. Mažandi, J. Miuleris. Visuomenės prevencinės medicinos užgimimas kaip priešprieša individualiai gydomajai medicinai. Medicinos kaip mokslo tolesnė raida: Klodas Bernaras, H. Helmholtzas, R. Virchovas – fiziologų indėlis į medicinos progresą. Empirizmo ir nacionalizmo ginčas – Džonas Stiuartas Milis, V. Prišnicas – naujų mokslo šakų bakteriologijos ir šiuolaikinės epidemiologijos gimdytojas. Naujas infekcinių ligų supratimas: I. Zemelveisas, I. Pasteras, R. Kochas, I. Mečnikovas ir kt. Revoliucija chirurgijoje: bendroji ir vietinė nejautra, antiseptika ir aseptika, kraujoplūdžio suvaldymas, operacinės technikos ir technologijų progresas, chirurgijos išsisluoksniavimas. Farmacijos indėlis į terapijos ir medicinos apskritai raidą: alkaloidų atradimas ir fitochemijos vystymasis, organinės sintezės vaidmuo naujų vaistų kūrime, chemijos terapijos gimimas ir P. Erlickas, enzymų, hormonų ir vitaminų atradimas, sulfanilamidų ir antibiotikų atradimas. Teorinių disciplinų raida, specializacija-trys pagrindinės raidos kryptys: fizikinė, chemijos ir

biologinė-histologinė. Tradicinė ir nekonvencionali medicina: akupunktūra, prideginimai, joga, homeopatija, irido diagnostika, gydymas biologiniais laukais, manualinė praktika, osteopatija ir kita. Sveikatos apsaugos sistemų organizacija XIX ir XX amžiuose. Tarptautinių sveikatos apsaugos organizacijų veikla visuomenės sveikatos srityje. Tarptautinės sanitarijos konferencijos, „Centrinis tarptautinis kovos su džiova biuras“, „Melsvasis kryžius“, „Pieno lašas“, kovos su vėžiu komitetai ir draugijos. Pasaulinė sveikatos apsaugos organizacija (WHO), Tarptautinis raudonasis kryžius, Tarptautinis ypatingasis JTO vaikų pagalbos fondas (UNICEF), Tarptautinė darbo organizacija (ILO) ir kitos. XVIII a. pabaigos visuomenės sveikatos apsaugos organizavimo katekizmas. A. Sniadeckio „Organinių būtybių teorija“-iki Darvininė gyvybinė evoliucinės raidos teorija. Pseudo-mokslinių medicinos teorijų atgarsiai Vilniuje XIX a. pradžioje: Požiūris į infekcines ligas Vilniaus medicinos draugijos narių darbuose kitimas XIX a. V. Zalkindo „Vilniaus miesto medicininis ir topografinis aprašymas“ ir visuomeninės medicinos formavimasis Lietuvoje XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje. Medicinos mokyklų susiformavimas Lietuvoje XX amžiuje.

**Rekomenduojama literatūra:**

- 1 Alma Mater Vilnensis: Vilniaus universiteto istorijos bruožai. VUL, 2009
- 2 Biziulevičius S. Lietuvos mokslas. Zoologijos istorijos bruožai. Vilnius, 1999.
3. Duffin J. History of Medicine. Toronto Buffalo, 2001.
4. Griška A. Gamtos filosofija Vilniaus universitete. Vilnius. 1982
5. Vilniaus medicinos istorijos almanachas, t. 2. Mokomoji knyga. Medicina Vilnensis, 2006
6. Loudon I. Western medicine. Oxford – New York, 1997.
7. Meškauskas J. Lietuvos medicinos istorija. Chicago, 1998.
8. Porter R. The Greatest Benefit to Mankind/A Medical History of Humanity. New York, London, 1999.
9. Szumowski W. Historia medycyny/ Filosoficzne ujęta. Warszawa. 1994
10. Ulrich im Hof. Švietimo epochos Europa. Baltos lankos, 1996

**Konsultuojantys dėstytojai:**

- |    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1. | <p><u>Aistis Žalnora(dr.)</u></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Žalnora A. The role of the Hygiene Department of Stephen Bathory University in the development and promotion of Public Health in Vilnius in the years 1922–1939. Studia Historiae Scientiarum. 2018. No. 17 pp. 51–87. ISSN 2543-702X, ISSN 2451-3202</li> <li>2. Žalnora A. What Contributions Did Kazimierz Karaffa-Korbutt make to Occupational Health and Fatigue Prevention in Poland? Journal of Occupational and Environmental Medicine. 2018, vol. 60 , no. 4, pp. 210-211, ISSN 1076-2752</li> <li>3. Žalnora A. Prof. Stanisław Trzebiński and his Research in Philosophy of Medicine in Vilnius Stephen Bathory University in 1922-1939 . Medycyna Nowożytna. 2017, t. 23, z. 2, s. 101-113, ISSN 1231-1960</li> <li>4. Žalnora A. Development of Dietary Hygiene in Vilnius in 1922-1939. Czystość i brud. Higiena między wielkimi wojnami (1918- 1939). Bydgoszcz, 2017, s. 287-297, ISBN 978-83-946672-5-2</li> <li>5. Saklauskaitė E., Žalnora A. Plica polonica fenomenas XVIII–XIX a. Vilniuje. Laboratorinė medicina. 2017, t. 19, Nr. 2 (74), p. 136- 142</li> <li>6. Žalnora A. Development of Vilnius plumber and canalization systems in 16th –</li> </ol> |
|----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|----|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|    | <p>19th centuries. Czystość i brud. Higiena w XIX wieku. Wokół przełomu bakteriologicznego. 2016, Bydgoszcz, s. 71-80, ISBN 978-83-943177-4-4</p> <p>7. Žalnora A., Miežutavičiūtė. Mental hygiene movement as a (r)evolutionary trend in public health in interwar Kaunas and Vilnius from 1918 to 1939. Acta Medica Lituanica (Vilnius) 2016, Vilnius, vol. 23 no. 3, p.p. 175–179</p> <p>8. Žalnora A., Miežutavičiūtė V. The Development of Public Health in early XX-th Century in Vilnius. Acta Medica Lituanica. 2014, Vilnius, vol. 21, no. 3, p.p. 124-128</p> <p>9. Miežutavičiūtė V., Petrovas E., Žalnora A. Atgaivinti istoriniai Vilniaus universiteto ir Joniškėlio ligoninės ryšiai. Laboratorinė medicina. 2013, Vilnius t. 15, no. 2(58), p. 111-113.</p> <p>10. Žalnora A., Miežutavičiūtė V. Eugenic dichotomy between ancient and modern. Czystość i brud. Higiena w starożytności. 2013, Bydgoszcz, s. 407-421, ISBN 978-83-231-3117-5</p> <p>11. Žalnora A., Miežutavičiūtė V. Vilniaus Stepono Batoro universiteto Medicinos fakulteto Medicinos istorijos ir filosofijos skyriaus veikla 1922–1939 metais. Sveikatos mokslai (Health Sciences in Eastern Europe). 2013, Vilnius, vol. 23 no. 2, p.p. 151–154.</p> <p>12. Žalnora A., Miežutavičiūtė V. Michalas Reicheris ir anatomija Vilniuje 1919–1939. Medicinos teorija ir praktika. 2011, Vilnius, t. 17, nr. 1, p. 132–138.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| 2. | <p><u>Rimantas Stukas (prof.dr.):</u></p> <p>1. A.Astrauskienė, V.Dobrovolskij, R.Stukas. The Prevalence of Problem Drug Use in Lithuania. Medicina, 47 tomas Nr.6, 2011, 340-346 p. ISI, SciSearch®, Journal Citation Reports/Science Edition, MEDLINE, Index Copernicus, and DOAJ databases.</p> <p>2. A.Kavaliūnas, G.Šurkienė, R.Dubakienė, R.Stukas, K.Žagminas, J.Šaulytė, Peter Burney, Ischa Kummeling, Clare Mills. EuroPrevall Survey on Prevalence and Patterns of Self-Reported Adverse Reactions to Food and Food Allergies Among Primary Schoolchildren in Vilnius, Lithuania. Medicina (Kaunas) 2012; 48 (5): 265-271. ISI, SciSearch®, Journal Citation Reports/Science Edition, MEDLINE, Index Copernicus, and DOAJ databases.</p> <p>3. J.Didžiapetrienė, B.Kazbarienė, B.Surinėnaitė, A.Krikštaponienė, A.Ulys, A.Uleckas, N.E.Samalavičius, R.Stukas. Antioxidative system parameters and level of IL-18 in patients with renal cell carcinoma according to gender. Acta Physiologica Hungarica. 2012; Nr.4. ISI, SciSearch®.</p> <p>4. A.Mikaliūkštienė, A.Juozulynas, L.Narkauskaitė, K.Žagminas, J.Šalys, R.Stukas. Quality of life in relation to social and disease factors in patients with type 2 diabetes in Lithuania. Medical Science Monitor, 2013; 19:164-174. ISI, SciSearch®.</p> <p>5. A.Kavaliūnas, G.Šurkienė, R.Dubakienė, K.Žagminas, R.Stukas. Potential risk factors for food allergy in children: EuroPrevall project results in Vilnius, Lithuania. Health. Vol.5, No.12, 2032-2038 p.</p> <p>6. A.Mikaliūkštienė, K.Žagminas, A.Juozulynas, L.Narkauskaitė, J.Šalys, K.Jankauskas, R.Stukas, G.Šurkienė. Prevalence and determinants of anxiety and depression symptoms in patients with type 2 diabetes in Lithuania. Medical Science Monitor, 2014; 20:182-187.</p> <p>7. B.Strukčinskienė, V.Giedraitis, J.Raistenskis, A.Martinkėnas, V.Strukčinskaitė, R.Stukas, Serpil Ugur Baysal. Similarities between self-reported road safety behavior of teenage drivers and their perceptions concerning road safety behavior of their parents. Transportation Research Part F, Volume 24, May 2014, Pages 8-16. <a href="http://ip-science.thomsonreuters.com/cgi-bin/jrnlst/jlresults.cgi?PC=MASTER&amp;ISSN=1878-8478">http://ip-science.thomsonreuters.com/cgi-bin/jrnlst/jlresults.cgi?PC=MASTER&amp;ISSN=1878-8478</a>; <a href="http://ip-science.thomsonreuters.com/mjl/">http://ip-science.thomsonreuters.com/mjl/</a></p> |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <ol style="list-style-type: none"> <li>8. V.Araminaitė, V.Žalgevičienė, R.Šimkūnaitė-Rizgeliienė, R.Stukas, A.Kaminskas, J.Tutkuvienė. Maternal Caloric Restriction prior to Pregnancy Increases the Body Weight of the Second-Generation Male Offspring and Shortens Their Longevity in Rats. <i>Toxicol. Exp. Med.</i>, 2014, 234, 41-50.</li> <li>9. J.Didžiapetrienė, G.Smailytė, J.Bublevič, B.Kazbarienė, V.Kasiulevičius, R.Stukas. Relations of MDA plasma concentrations to long-term survival of breast cancer patients. <i>Tumori</i>, 2014; 100 (3); 333-337.</li> <li>10. J.Didžiapetrienė, J.Bublevič, G.Smailytė, B.Kazbarienė, R.Stukas. Significance of blood serum catalase activity and malondialdehyde level for survival prognosis of ovarian cancer patients. <i>Medicina</i>, 2014; Vol.50, No.4; 204-208.</li> </ol> |
|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|                                                                                                                                                                                                             |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto doktorantūros komiteto teikimu (2015-02-03, protokolas Nr.4) patvirtinta Medicinos fakulteto taryboje 2015 m. vasario 10 d. protokolo Nr. 150000-T-1 (603)</p> |
| <p>Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Dekanas prof. dr. (HP) Algirdas Utkus</p>                                                                                                                      |